

بخش دوره درس:

حقوق جزای عمومی ۲

کردآورنده:

جناب آقای فرهاد دارایی

موسسه آموزش عالی فروردین قائم شهر

بسمه تعالی

حقوق جزای عمومی 2

جلسه اول سه شنبه 90/12/2

بزهکار و عنصر مادی جرم

مداخله کنندگان در ارتکاب جرم ، بزهکار و مسولیت جزائی

(مجرم = مداخله کننده در ارتکاب جرم)

چه اشخاصی در ارتکاب جرم دخالت یا مداخله دارند؟

ج: 1 - مباشر 2 - شریک 3 - معاون

شخصی مبادرت به سرقت اتوموبیلی می نماید ، اگر شخص به تنهایی جرم را انجام دهد به عنوان " مجرم " یا "مباشر" یا "فاعل" یا بزهکار نامیده می شود

اگر شخصی به همراه شخص یا اشخاص دیگر این جرم را انجام دهد و فرد دوم در ارتکاب این جرم بعنوان شریک محسوب می شود .

ارکان تشکیل دهنده جرم عبارت است از عناصر: 1 - مادی 2 - قانونی 3 - معنوی (روانی)
شخص : (حقیقی) یا (حقوقی)

تعریف جرم طبق مواد 11 و 2 قانون مجازات اسلامی عبارت است از :

هر فعل یا ترک فعلی که در قانون برای آن مجازات تعیین شده باشد جرم محسوب می شود . بعبارت دیگر هر گونه رفتار بر خلاف ارزشهای مادی یا معنوی جامعه که در قانون ممنوع و برای مرتکب آن عکس العمل یا واکنش اجتماعی اعم از مجازات یا اقدامات تامینی یا تربیتی تعیین شده باشد .

رفتار: 1- فعل 2- ترک فعل 3- حالت (اعتیاد) 4- گفتار(توهین) 5- نگهداری (نگهداری مواد ممنوعه)
نحوه دخالت و همکاری در ارتکاب جرم در دو صورت (حالت بزهکار) بررسی می شود : 1- عنصر روانی 2- عنصر مادی

فاعل مستقل :هرگاه چند نفر بطور جداگانه در دزدی دخالت کرده باشند.

انسان عاقل ، بالغ و دارای اختیار در صورت ارتکاب جرم دارای مسئولیت کیفری است (نه وسیله یا آدم بی اختیار دیوانه که از او استفاده کرده است)

نکته مهم : "رشد مدنی" و "رشد جزائی" باید با دقت مورد مطالعه قرار گیرد:

ولیکن در قانون مدنی سن رشد 18 سال تمام می باشد. در قانون مجازات اسلامی سن رشد جزائی مشخص نشده است

ماده 42 قانون مجازات اسلامی در خصوص شرکت در جرم مقرر می دارد ....

طبق مواد 12-17 قانون مجازات اسلامی جرائم از حیث مجازاتها عبارتند از :

1 - حدود : حد به مجازاتی گفته می شود که نوع و میزان و کیفیت آن در شرع تعیین شده است . ماده 13 قانون مجازات اسلامی

2 - قصاص : کیفری است که جانی به آن محکوم می شود و باید با جنایت او برابر باشد . ماده 14 قانون مجازات اسلامی

3 - دیات : دیه مالی است که از طرف شارع برای جنایت تعیین شده است . ماده 15 قانون مجازات اسلامی

4 - تعزیرات : تعزیر ، تادیب یا عقوبتی است که نوع و مقدار آن در شرع تعیین نشده و به نظر حاکم واگذار شده است از قبیل حبس و جزای کیفری و شلاق که میزان شلاق بایستی از مجازات شلاق در حد کمتر باشد . ماده 16 قانون مجازات اسلامی

5 - بازدارنده : مجازات بازدارنده ، تادیب یا عقوبتی است که از طرف حکومت به منظور حفظ نظم و مراعات مصلحت اجتماع در قبال تخلف از مقررات و نظامات حکومتی تعیین می گردد . از قبیل حبس ، جزای نقدی ، تعطیل محل کسب ، لغو پروانه و محرومیت از حقوق اجتماعی و اقامت در نقطه یا نقاط معین و مانند آن ماده 17 قانون مجازات اسلامی

مجازاتهای حد از "شرع" اخذ شده است کیفیت و کمیت آن تغییر ناپذیر است اما در مجازاتهای باز دارنده میزان و کیفیت مجازاتها قابل تغییر است .

بطور مثال : زمانی برای حفظ نظم جامعه پیش فروش خانه و یا خرید و فروش دلار بعنوان جرم محسوب می شود و در زمان دیگر آن رفتار جرم نیست و رفتار مجاز می باشد به چنین جرائمی از حیث مجازاتها ، جرائم مستوجب مجازات بازدارنده گفته می شود .

جلسه دوم سه شنبه 90/12/9

اشخاص مداخله کننده در ارتکاب جرم :

1 - مباشر = فاعل (مادی) یا (معنوی)

2 - شریک (شرکت در جرم) ماده 42 قانون مجازات اسلامی

3 - معاون (معاونت در جرم) ماده 43 قانون مجازات اسلامی

وقتی به مرتکب جرم می گویند " مجرم " که " مسئولیت جزائی " داشته باشد

جرم ← مسئولیت جزائی ← مجازات

بحث مسئولیت جزائی

مسئول در لغت یعنی مورد سوال و باز پرسى قرار گرفته "به عبارت دیگر" شخصی که قابلیت و توانائی تشخیص یا مورد بازخواست شدن را داشته باشد .

شرایط تحقق مسئولیت جزائی:

1 - بلوغ 2 - عقل 3 - اختیار اراده ارتکاب 4 - دارای رشد جزائی

برخی اشخاص دارای مسئولیت کاهش یافته (مسئولیت نقصان یافته) می باشند:

شخص نابالغ یا شخصی مجنون و دیوانه در هنگام جرم (مجنون ادواری) و نیز کسی که فاقد اختیار است .

در بحث تعزیرات مرتکب جرم باید " اختیار کامل " داشته باشد تا بطور کامل " مسئول " شناخته شده و مجازات شود

برای تحقق مسئولیت در معاملات و قراردادهای شخص باید دارای رشد مدنی باشد یعنی شرایط معامله را داشته باشد.

ماده 42 قانون مجازات اسلامی: شرکت در جرم در جرایم تعزیری و بازدارنده را مقرر نموده است . بحث شرکت در جرایم مستوجب حد و قصاص و دیات باید به مباحث مربوطه مراجعه شود.

در حدود به مواد 63 تا 203 قانون مجازات اسلامی مراجعه شود.

در قصاص و دیات به مواد 204 تا 497 قانون مجازات اسلامی مراجعه شود.

ماده 42 قانون مجازات اسلامی مقرری دارد: هر شخص در جرایم قابل تعزیر بادیگری همکاری میکند اعم از اینکه میزان مداخله آنها مساوی یا متفاوت باشد و اگر باهم مال ارزشمندی را ربودند و یا اگر تاثیر یک نفر از آنها 1. / تاثیر رفتار شریک 99. / نبوده ، خواه اثر کار آنها مساوی، خواه متفاوت در هر صورت مجازات فاعل مستقل را دارند. بنابراین در تجزیه و تحلیل ماده 42 قانون مجازات اسلامی نکات زیر را بیان میداریم:

1- ماهیت جرم ارتكابی: در ارتباط با جرایم تعزیری یا بازدارنده است یا به حدود، قصاص، و دیات کاری نداریم.

2- جرایم عمدی و غیر عمدی است که بطور جداگانه بحث میشود.

در درس جزای عمومی 2 به مفهوم «بزهکار» توجه داریم که مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد و اشخاص حقیقی و اشخاص حقوقی مسئولیت جزایی هر یک از این اشخاص به طور جداگانه مورد بحث و بررسی قرار می گیرد.

رابطه بزهکار با عنصر ماده جرم (جرم از سه رکن تشکیل میشود، مادی، قانونی، معنوی)

مرتکب جرم یعنی شخصی که در مرحله عملیات اجرایی دخالت دارد ممکن است به صورت انفرادی یا استقلالی باشد، که در این صورت فاعل مادی جرم یا مباشر نامیده میشود ، که مباشر می تواند مستقیماً مرتکب جرم شود

و یا شرایطی را فراهم آورد که بزه‌دیده یا مجنی علیه که در آن شرایط قرار می‌گیرد صدماتی به وی وارد شود گر چه مثال در زمینه ی صدمات بدنی است ولیکن می‌توان به طور نمونه بیان داشت چنانچه شخصی چاهی رایا حفاری در مسیر شخص ثالثی ایجاد نماید و بدون آنکه اقدام به پرتاب نمودن یا هول دادن عابر نماید شخص عابر در داخل چاه یا حفاری ایجاد شده سقوط کرده و مصدوم شده یا فوت نماید (بمیرد)، اگر با قصد انجام گیرد جرم عمدی و اگر بدون قصد باشد جرم غیر عمدی مانند صدمات جسمانی که ناشی از اقدامات و حفاری های شهرداری ها یا موسسات عمومی به وجود می‌آید. مفهوم شرکت در جرم و شرایط تحقق در آن در این درس مورد تجزیه و تحلیل قرار خواهد گرفت.

شرکت در جرم دارای عناصر سه گانه تشکیل دهنده جرم می باشد که عبارت اند از: عنصر قانونی، عنصر مادی، عنصر روانی. به عبارت دیگر همانطور که جرم دارای عناصر تشکیل دهنده سه گانه می باشد (قانونی، مادی، روانی) شرکت در جرم نیز دارای عناصر یا ارکان سه گانه می باشد. بنابراین با توجه به عنصر روانی جرم، به تقسیم بندی زیر قابل طرح می‌باشد که عبارت است از: 1) عنصر روانی شرکت در جرم عمدی 2) عنصر روانی شرکت در جرائم غیر عمدی قانون گذار مجازات شریک جرم را مجازات فاعل مستقل دانسته است البته به طور استثناء با مقرراتی مواجه می شویم که چنانچه شخصی به تنهایی مرتکب جرم شود مجازات او خیلی سبکتر از حالت یا شریطی است که به صورت مشارکت مرتکب جرم شود به عبارت دیگر شرکت در جرم از جهات تشدید مجازاتها می‌باشد. به طور مثال در ماده 661 قانون مجازات اسلامی برای سارق (فاعل مستقل) مجازات حبس سه ماه و یک روز تا 2 سال پیش بینی شده بعلاوی شلاق، در صورتی که چنانچه 2 یا چند نفر با یکدیگر شرکت در سرقت نمایند طبق ماده 651 و 652 قانون مجازات اسلامی مجازات حبس از پنج سال تا بیست سال مقرر شده است بعلاوه شلاق.

سوال: چرا از نظر اجتماعی، مجازات شرکت در جرم بیشتر از حالت مجازات ارتکاب جرم بصورت انفرادی است؟
جواب: چون وقتی افراد باهم تجمع میکنند و قصد به جرم دارند، جرات ارتکاب در جرم در آنها بیشتر میشود. جرائم شدیدتری انجام میدهد.

" معاونت در جرم " صفحه 38 الی 61 کتاب

از جمله مباحثی دیگری که در درس جزای عمومی 2 مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد عبارتند از معاونت که به نحوی دخالت در عنصر قانونی و روانی جرم می باشد " معاون " در عنصر مادی جرم همانند مباشر یا شریک دخالت دارد. در هنگامی عناصر تشکیل دهنده جرم در مشارکت و عناصر تشکیل دهنده جرم در معاونت هر سه عنصر وجود دارد و هنگامی دیگر شرکت در جرم و یا معاونت در جرم خواسته می شود که شرکت در جرم در هر سه عنصر جرم دخالت دارد. اما؛

معاونت در جرم عنصر قانونی و عنصر مادی دارد ولی در عنصر مادی عملیات اجرایی جرم دخالت ندارد، در صورتی که خود دارای عنصر مادی می باشد. همچنین به مواردی در شرکت و یا معاونت برخورد می کنیم که یک عاقل همراه دیوانه و یا کودک در یک سرقت شرکت می کنند یعنی یکی از مداخله کنندگان از «رشد اجرایی» برخوردار است ولی شخص دیگر فاقد مسئولیت می باشد، اما در ماده 42 قانون مجازات اسلامی گفته است که مجازات هر یک به صورت مستقل از دیگری صورت می گیرد در این مثال فقدان رشد جزایی که باعث فقدان مجازات در او میشود باعث فقدان مجازات دیگری نمیشود. دیوانه مجازات نمیشود ولی مجازات شخص عاقل از 5 سال تا 20 سال میشود. مفهوم معاونت و شروط تحقق آن از موضوعات قابل بحث می باشد.

عناصر تشکیل دهنده معاونت در جرم عبارتند از عنصر مادی، قانونی، روانی (معنوی) بنابراین معاونت در جرائم عمدی جدا و مستقل از عنصر روانی در جرائم غیر عمدی مورد بحث و بررسی قرار می گیرد.

ماده 43 قانون مجازات اسلامی: میزان مجازات معاونت در جرم چقدر است؟ حداقل مجازاتی که برای مباشر در نظر گرفته مثلا گفته 3 ماه و یک روز تا 2 سال حبس، همان 3 ماه و یک روز است.

استثنا: اگر قانون گذار مجازاتی برای معاون تعیین کرده باشد در اینصورت ماده 43 حاکم نیست همان مقرراتی که در جرم مربوطه پیش بینی شده حاکم است.

"مسئولیت جزایی ناشی از فعل ثالث (فعل غیر) " صفحات 61 الی 63 کتاب مطالعه شود

گاهی شخص الف مرتکب جرم میشود ولی شخص ب باید مجازات را تحمل کند.

مبانی مسئولیت جزائی (کیفری) ناشی از فعل غیر (ثالث) در نظریه های خطر (نظریه خطا) بیان شده است همچنین شروط تحقق مسئولیت جزائی ناشی از فعل غیر از جمله شرایطی است که باید مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد.

مسئولیت از دیدگاه های مختلف اجتماعی ، روانی ، حقوقی مورد بحث و بررسی قرار گرفته که نهایتا ضابطه قانونی یا ضابطه ای که قانونگذار بیان داشته مورد ملاک یا قابلیت اجرا در جامعه را دارد بطور مثال یکی از شرایط مسئولیت سن است در یک کشور مسئولیت را 18 سال و یک کشور 20 سال و کشور دیگری 21 سال قرار می دهد (ملاک و ضابطه قانون است)

اسباب رافع مسئولیت جزائی عبارتند از :

جنون و بیماری های روانی نزدیک به جنون شامل بیماریهای اراده ، مستی ، خواب گردی و همچنین اجبار و اکراه اعم از اجبار مادی یا اجبار معنوی همچنین اجبار بیرونی و یا اجبار درونی و اشتباه اعم از اینکه اشتباه در جرایم عمدی یا غیر عمدی صورت گیرد ، همچنین یکی دیگر از عوامل رافع مسئولیت کودکی یا طفولیت می

باشد به عبارت دیگر شخصی مسئول است که دارای قدرت تشخیص بوده و فاقد عوامل رافع مسئولیت جزائی باشد .

اگر دو یا چند نفر مرتکب جرمی شوند شخصی که اراده آزاد دارد دارای مسئولیت جزائی است و مجازات می شود ولیکن شخصی که مجبور است فاقد مسئولیت جزائی است در حقوق مدنی اضطرار تأثیری در صحت معامله ندارد و معامله صحیح است .

جلسه سوم سه شنبه 90/12/16

تعریف مباشر جرم : در برخی از موارد شخصی به تنهایی مرتکب جرم شود (با توجه به تعریف جرم و عناصر تشکیل دهنده جرم) یعنی مرتکب رفتاری بر خلاف ارزشهای مادی یا معنوی که در قانون ممنوع و برای مرتکب آن عکس العمل اجتماعی اعم از مجازات و یا اقدامات تأمینی و تربیتی تعیین شده باشد و با توجه به عناصر تشکیل دهنده جرم (عنصر قانونی ، مادی ، روانی) به چنین شخصی مباشر یا فاعل و یا مرتکب جرم گفته می شود .

در صورتی که دو یا چند نفر در ارتکاب جرم با یکدیگر مداخله و یا همکاری داشته باشند موضوع مشارکت در جرم و یا معاونت همراه با مباشرت و یا معاونت همراه با شراکت مطرح می شود . هرگاه دو یا چند نفر در کلیه عناصر تشکیل دهنده جرم دخالت داشته باشند حالت شرکت در جرم مطرح می شود به عبارت دیگر شریک جرم شخصی است که در هر سه عنصر قانونی ، مادی ، معنوی (روانی) دخالت داشته باشد در صورتی که معاونت در جرم حالتی است که مرتکب آن صرفاً در عناصر قانونی و روانی یا معنوی دخالت دارند به عبارت دیگر معاون در عنصر مادی جرم یا عملیات اجرایی مستقیم دخالتی ندارند

معاونت در جرم یعنی تحریک یا ترغیب یا تطمیع به ارتکاب جرم و فراهم کردن وسایل و یا ارائه طریق و یا تهسیل وقوع آن به هر نحو خصوصاً با دسیسه یا فریب و نیرنگ ، بنابراین معاون جرم شخصی است که بدون آنکه شخصاً به اجرای جرم منتسب به مباشر پرداخته باشد با رفتار خود عامداً وقوع جرم را تصریح کرده و یا مباشر را به ارتکاب آن برانگیخته باشد و دارای عناصر سه گانه می باشد .

عنصر قانونی معاونت در جرم ماده 43 قانون مجازات اسلامی نوع جرایم در جرائم تعزیری یا بازدارنده عنصر مادی معاونت در جرم مانند فراهم کردن وسایل مانند تحریک ، تشویق ، ترغیب ، نحوه عملیات اجرایی که خود معاون انجام می دهد است .

در عنصر روانی معاونت در جرم :

جرائم از حیث عنصر روانی به جرائم عمدی (اراده ارتکاب + قصد مجرمانه) و جرائم غیر عمدی (اراده ارتکاب + تقصیر جزائی) تقسیم می شوند .

عنصر روانی معاونت در جرائم عمدی :

با توجه به اینکه جرایم به عمد و غیر عمد بر مبنای عنصر روانی تقسیم می شوند ، لذا عنصر روانی معاونت در جرم در جرائم عمدی عبارت است از اینکه معاون دارای اراده ارتکاب می باشد و با مرتکب جرم دارای وحدت قصد مجرمانه می باشد و لذا قانونگذار عبارت عامدا و عالما را بکار برده است همچنین معاون جرم می بایست قبل از ارتکاب جرم یا همزمان با وقوع جرم با شریک یا مباشر جرم " وحدت قصد" داشته باشد .بعبارت دیگر وحدت قصد بعد از وقوع جرم دیگر به عنوان معاون جرم محسوب نمی شود بلکه ممکن است جرم مستقل دیگری باشد (مثل خریداری مال مسروقه)

معاونت در جرم در جرائم غیر عمدی :

عبارت است از اینکه معاون دارای اراده ارتکاب بوده و عمل و رفتار وی ارادی باشد ولیکن وقوع جرم بر اساس تقصیر جزائی انجام می شود بعبارت دیگر در جرائم غیر عمدی معاون با علم به اینکه شخصی در انجام کاری مهارت ندارد یا آن کار بر خلاف نظامات یا بی احتیاطی انجام می دهد ممکن است منجر به حادثه خطرناک گردد به طور مثال راننده ای فرمان اتومبیل را به شاگرد و یا شخص ثالثی که می داند گواهینامه ندارد قرار می دهد بنابراین تحقق معاونت در جرائم غیر عمدی عبارت است از اینکه معاون یا مباشر یا شرکا در اثر تقصیر جزائی که ناشی از بی احتیاطی یا بی مبادلاتی یا عدم مهارت یا عدم رعایت نظامات دولتی است مرتکب جرم می شود . ماده 726 ق.م. اسلامی ، ماده 43 ق.م. اسلامی

مجازات معاونت در جرم :

در ماده 43 قانون مجازات اسلامی بحث معاونت در ارتکاب جرم است و مجازات معاون حداقل مجازات مرتکب جرم است بطور مثال در برخی جرائم مجازات معاون جرم مشخص شده است در ماده 661 گفته که مجازات مرتکب 3 ماه و یک روز تا 2 سال حبس است به مباشر (شریک) مجازات فرض 2 سال می شود تحمیل کرد ولی برای معاون چون حداقل گفته شده همان 3 ماه و یک روز تعیین شده در عین حال قاضی دادگاه به استناد ماده 22 قانون مجازات اسلامی اختیار دارد که حکم مجازات کمتر از حداقل مجازات مربوط نیز صادر نماید زیرا در ذیل ماده 43 قانون مجازات اسلامی این بحث مطرح شده که قاضی میتواند مجازات کمتری بدهد.در ماده 42 که بحث مشارکت هست قانون گذاریان کرده که مجازات شریک مجازات فاعل مستقل است به فرض که قانون گذار مجازات 2 سال حبس را برای آنها مشخص کرده مجازات 2 سال حبس بین شرکاء تقسیم نمیشود. مجازات هریک از شرکاء 2 سال حبس است .

نکته: در برخی جرائم مشارکت یا دخالت اشخاص متعدد از جهات تشدید مجازات است.

بطور مثال در ماده 661 قانون مجازات اسلامی برای سارق که به تنهایی جرم انجام می‌دهد 3 ماه و یک روز تا 2 سال و تا 74 ضربه شلاق است ولیکن در ماده 651 قانون مجازات اسلامی اگر دو یا چند نفر در ارتکاب جرم باشند یعنی معاونت یا مشارکت که در این ماده مجازات هر یک از آنها 5 تا 20 سال حبس و تا 74 ضربه شلاق محکوم میشوند. ضمن اینکه در ماده 43 گفته میشود مجازات باید حداقل مجازات باشد ولی چون اشخاص متعدد میباشد در هنگام وقوع جرائم، تعداد اشخاص از جهات تشدید و افزایش مجازات است و هرگاه شخصی وسایل و ابزاری برای ارتکاب جرم در اختیار مجرم قرار دهد بدون آنکه وحدت قصد با مرتکب جرم داشته باشد چون فاقد سوءنیت است و نمیداند که وسایل برای ارتکاب جرم تهیه میشود بنابراین بحث معاونت در جرم مطرح نیست. در برخی موارد معاونت در جرم به عنوان یک جرم مستقل می باشد. به عبارت دیگر در برخی از جرائم عنصر مادی جرم به نحوی که شبیه و همانند یکی از مصادیق رفتارهای مادی معاونت در جرم می باشد. عنصر مادی جرم: تهدید-تطمیع(به طمع انداختن)

«عنصر مادی» برخی از جرائم بصورت تهدید می باشد از جمله جرائم علیه امنیت عمومی .
تعریف تهدید: تهدید در لغت به معنای ترساندن و بیم دادن است و در قوانین جزایی عبارت است از وادار کردن دیگری به ارتکاب جرم به طوری که ترس از عاقبت فعل یا ترک فعل مذکور، فاعل را مطیع به ارتکاب جرم ساخته است.

در تحقق تهدید ممکن است فعل تهدیدآمیز به صورت گفتاری یا نوشتاری و... باشد فقط کافی است که شخصی که به زیانهای مالی یا خطرهای جانی یا حقیقی یا ناموسی علیه خود یا خویشاوندانش تهدید شده و برای رهایی از نگرانی اضطراب و تشویق به ارتکاب جرم راضی شود: نکته مهم این است که اگر چه فاعل یا معاون برخلاف میل باطنی خود به ارتکاب جرم زده باشد ولیکن قصد واراده هیچگاه از معاون سلب نشده است. اگر اراده از معاون سلب شود اکراه و اجبار مطرح میشود که از عوامل رافع مسئولیت جزایی است ماده 54 قانون مجازات اسلامی مقرر داشته هرگاه شخصی بر اثر تهدید مرتکب جرمی شود مسئولیت جزایی ندارد.

سوال: میزان تاثیر تهدید به چه عواملی بستگی دارد؟

جواب: اوضاع و احوال و خصوصیات روانی، وضعیت جسمانی و موقعیت اجتماعی تهدید کننده 2- اوضاع و احوال و خصوصیات روانی و وضعیت جسمانی و موقعیت اجتماعی تهدید شونده

در هر صورت احراز تهدید امری موضوعی و بستگی به تشخیص قاضی دادگاه رسیدگی کننده به جرم را دارد به عبارت دیگر شاید نتوان یک ضابطه دقیق علمی ارائه داد بلکه امری موضوعی است در پروندهای متفاوت ممکن است استنباط و نتیجه گیری های مختلفی داشته باشد.

ادامه سوال: عنصر مادی معاونت در جرم را شرح دهید؟

عنصر مادی معاونت در جرم عبارت است از:

1- تحریک یا ترغیب یا تهدید یا تطمیع به ارتکاب جرم و یا تهیه وسیله یا دسیسه چینی و تخریب و نیرنگ که موجب وقوع جرم شود.

2- ارائه طریق (نشان دادن راه) ارتکاب جرم با علم و آگاهی و یا تهیه ی وسایل ارتکاب جرم

3- تهسیل (آسان نمودن) وقوع جرم

در هر صورت عنصر مادی معاونت در جرم به صورت رفتار مثبت مادی یا رفتار مثبت معنوی می باشد. در هر صورت باید بین عنصر مادی معاونت در جرم و رفتار مجرمانه ایی که مباشر یا شریک انجام می دهد رابطه علیت وجود داشته باشد. مثال دیگر: پزشکی که خطا کرده و سقط جنین انجام مر دهد و پرستاری که خبر دارد ولی اطلاع نمیدهد ، ترک فعل کرده و جرم مخصوص و جدا گانه ای است و قانونگذار برای آن جرم تعیین کرده ، ترک فعل در موارد استثناء جرم شناخته و مجازات می شوند

یا در تشکیلات دولتی یا عمومی که یکی از همکاران تخلفات و جرائم ارتشاء یا اختلاس را به مقامات مربوط اطلاع نمی دهند در مثال فوق باید بررسی شود که اطلاع ندادن امداز همکاران که نوعی " ترک فعل " محسوب می شود چرا در برخی موارد به عنوان جرم محسوب شده است ؟

جلسه چهارم چهارشنبه 1391/1/23 صفحه 74-77 کتاب

سوال: تعریف لغوی و اصطلاحی مسئولیت از دیدگاه حقوق جزا را بنویسید؟

مسئولیت در لغت یعنی موظف یا مکلف بودن به انجام دادن امری یا تکلیفی و در واقع مسئولیت صفت شخصی است که در مقابل شخص دیگر تعهدی دارد که اگر از انجام آن امر موظف خودداری نماید از او بازخواست می شود یا مورد سوال قرار می گیرد . مسئولیت همواره با التزام توام می باشد .

تفاوت مسئولیت در حقوق جزا و حقوق خصوصی ؟ التزام و مسئولیت در حوزه حقوق جزا با حقوق خصوصی قلمرو متفاوتی دارد التزام یا مسئولیت در حقوق خصوصی از عقد و قرارداد و یا بصورت قهری و غیر قراردادی می باشد . در قانون مدنی مواد 190 ، 1207 الی 1217 از جمله موادی است که مربوط به این بحث می شود بطور مثال در عقد بیع فروشنده مسئولیت دارد کالائی تحویل دهد و در اتلاف یا تسبیب (حادثه یا تصادف) مسئولیت بصورت قهری می باشد در صورتیکه در حقوق جزا شخص زمانی مسئولیت دارد که مرتکب جرم شده باشد و از شرایط مسئولیت برخوردار باشد بعبارت دیگر ارکان مسئولیت وجود داشته باشد بنابراین در حقوق

خصوصی چنانچه کودکی به شخص دیگری صدمه ای یا ضرری برساند مقصر و مسئول محسوب می شود در صورتیکه در حقوق جزا چنانچه کودکی مرتکب سرقت تعزیری شود مسئولیت جزائی ندارد و مجازات نمی شود زیرا سارق محسوب نمی شود در قلمرو حقوق جزا "محتوی مسئولیت تقبل آثار و عوامل مجرمانه" است یعنی تحمل مجازاتی که سزای افعال سرزنش آمیز بزهکار بشمار می آید بنابراین زمانی "مرتکب جرم" را مجازات می کنیم که سزاوار تحمل این بار سنگین باشد بعبارت دیگر "قدرت تشخیص" داشته باشد .

سوال :قابلیت انتساب را شرح دهید ؟

توانائی پذیرفتن بار یا تقصیر را قابلیت انتساب گویند بعبارت دیگر برخورداری فاعل جرم از قدرت تشخیص خوب و بد و ادراک و اختیار در انجام عمل .

سبب مبرا بودن مجنون یا مجبور یا نابالغ یا شخص اکراه شده از مسئولیت جزائی را بیان کنید؟ سبب مبرا بودن اشخاص مذکور گاهی ناشی از مسئولیت کبفری است یعنی فاقد مسئولیت می باشند ودر برخی موارد سبب مبرا بودن ناشی از فقدان شرایط ثبوت مجازات می باشد به مواد 64 ، 111 ، 130، 146، 166 و 198 ق.م.اسلامی مراجعه شود

سبب مبری بودن 1 – شرایط فقدان ارکان یا عناصر مسئولیت جزائی

2 – شرایط فقدان اعمال مجازات بر مرتکب جرم = تصریح قانونگذار به عدم مجازات

در حقوق جزا مفهوم مسئولیت کیفری را از دیدگاه اجتماعی نیز بیان می کنند : از دیدگاه اجتماعی یا در علوم جامعه شناسی مفهوم مسئولیت همان مفهوم سرزنش پذیری است که مجازات کردن یا عکس العمل اجتماعی نشانه "سرزنش عمومی" است و سرزنش اجتماعی محصول ارزشیابی و داوری عمومی درباره خوبی و زشتی افعال انسانیت ، هرچه سطح فرهنگ صحیح و میزان توقع جامعه از انسانها بیشتر باشد بار تکلیف اشخاص سنگین تر ودر نتیجه سرزنش شدیدتر است .

چرا کودک یا مجنون را نمی توان مسئول رفتارشان شناخت ؟ به عبارت دیگر چرا کودک یا مجنون فاقد مسئولیت جزائی هستند؟ زیرا این قبیل اشخاص قادر به تشخیص خوب یا زشت بودن رفتارشان نیستند و رفتار آنان حاصل تفکر و تعقل صحیح نیست در نتیجه بر شخصی مسئولیت جزائی تحمیل می شود که افعال مجرمانه او قابلیت حقوقی به آنان را داشته باشد .

سوال :اثر فقدان شرایط مسئولیت کیفری یا اثر رفع نداشتن مسئولیت جزائی را بطور مستقل شرح دهید؟

اثر رفع مسئولیت جزائی صرفا معافیت شخص غیر مسئول از مجازات می باشد بعبارت دیگر چنانچه شخص مسئولی با شخص غیر مسئولی در ارتکاب جرم همکاری نماید صرفا شخص غیر مسئول مجازات نمی شود و

شخصی که قابلیت تشخیص رفتار آنرا دارد و رفتار مجرمانه از نظر حقوقی قابلیت انتصاب به مرتکب را دارد مجازات می شود .

اصطلاح " مسئولیت جرم شناختی " یا " استعداد بهره مندی از تصمیمات قضائی " را شرح دهید؟ جامعه حق دارد در قبال تهدید هر یک از اشخاص جامعه اعم از اینکه مسئول باشند یا غیر مسئول به یک رشته تدابیر یا اقدامات تامینی و تربیتی دست بزنند این تدابیر یا اقدامات تربیتی ممکن است طرد کننده باشد مانند نگهداری دیوانگان و مجانین در مراکز درمانی و یا ممکن است تربیتی باشد مانند نگهداری بزهکاران نابالغ یا غیر رشید در کانون اصلاح و تربیت . التزام اشخاص فاقد مسئولیت به پذیرفتن اقدامات طرد کننده یا تربیتی از باب تقصیری که مرتکب شده اند نمی باشد بلکه از باب خطرات یا تهدیداتی است که ممکن است مجددا نامبردگان نظم عمومی را و نظام اجتماعی را تهدید و بهم بریزند لذا جامعه به منظور پیشگیری از ارتکاب جرائم بعدی مبادرت به تدابیر پیشگیرنده می نماید که این موضوع را در اصطلاح مسدولیت جرم شناختی یا استعداد بهره مندی از تصمیمات قضائی نامیده اند و آنچه که برای دادگاه در تصمیم گیری اهمیت دارد عبارت است از حالت خطرناک بزهکار یا آمادگی او برای تکرار جرم . بنابراین مجانین و کودکان را صرفا بخاطر کاری که انجام داده اند مورد سرزنش قرار نمی دهیم بلکه بخاطر آنچه که هستند تدابیر اجتماعی قرار می دهیم .

سوال :مقایسه عوامل رافع مسئولیت جزائی از اسباب اباحه جرم (عوامل موجه جرم) را شرح دهید؟

اسباب اباحه جرم یا جهات مشمولیت عموما کیفیاتی عینی و خارجی هستند به عبارت دیگر علاوه بر مباشر نسبت به کلیه مداخله کنندگان در ارتکاب جرم موثر است ولیکن اسباب رافع مسئولیت جزائی امری شخصی و رونی است بنابراین هر گاه در ارتکاب جرم برخی از مداخله کنندگان (از قبیل شرکاء و معاونین) دارای صفاتی مانند جنون و صغر سن باشند صرفا نسبت به همان شخص تاثیر دارد و از آن شخص رفع مسئولیت می کند ولیکن از سایر اشخاصی که دارای رشد جزائی باشند رفع مسئولیت نمی کند و دارای مسئولیت جزائی می باشند .

سوال :جنون را تعریف کرده و ماده 51 ق . م. اسلامی را تجزیه و تحلیل کنید؟

جنون در لغت بمعنای پنهان شدن است و در اصطلاح شخصی که بر اثر آشفتگی روحی و روانی عقلش پوشیده مانده و قوه درک و شعور را ندارد و یا از دست داده است مجنون نام دارد بنابراین جنون به ناهمی و نابخردی معنا می شود ولیکن در اصطلاح عبارت است از فقدان یا افول تدریجی حیات روانی انسان که توانائی درک و اختیار را فاقد یا از دست می دهد ماده 51 ق. م.اسلامی تعبیر عامی از جنون ارائه داده است و بهر نابسامانی روانی که قدرت تشخیص انسان را زائل کند اطلاق می شود در صورتیکه در علم روانپزشکی " جنون " معنا خاصی دارد که شامل " اختلال قدرت تشخیص و اراده " می باشد و از نظر طبیعی شخصی که قوای عقلی او

ضعف یا فلج شده باشد مجنون نامند تشخیص از طریق نظر به پزشکان متخصص "کمیسیون روانپزشکی پزشکی قانونی" قابل تشخیص می باشد بعبارت دیگر دادگاهها در برخورد با چنین مسئله ای از نظریه کارشناسی پزشکی قانونی برای تشخیص جنون استفاده می کند البته جنون باید در حین ارتکاب جرم باشد و در وقوع جرم نیز موثر باشد نظریه کارشناسی برای دادگاه جنبه طریقت دارد نه جنبه موضوعیت

سوال: شرایط تحقق جنون رافع مسئولیت جزائی عبارت است از

الف: "تقارن جنون با وقوع جرم" بعبارت دیگر جنون در حال ارتکاب جرم شرط است بعبارت دیگر برای تعیین شروط شخصی و درونی همواره باید به زمان وقوع جرم توجه داشته باشیم.

ب: "تلازم جنون با جرم یا تقارن": بعبارت دیگر باید جنون با ارتکاب جرم ارتباط داشته باشد و مشخص شود که آیا جرم ارتكابی نتیجه بیماری روانی بوده یا خیر و چنانچه جرم ارتكابی هیچگونه ارتباطی با بیماری روانی نداشته باشد نمی توانیم از مجنون رفع مسئولیت کنیم منظور از جنون به هر درجه شامل همه بیماریهای روانی مانند ضعف اعصاب و سواس ناراحتب عصبی و..... نمی باشد بلکه منظور جنونی است که شخص مجنون قادر به تشخیص رفتار خود نباشد.

چهارشنبه 91/1/30 ساعت 14/45

وضعیت پیش نویس قانون مجازات اسلامی

1- حدود 1000 ماده در مجلس شورای اسلامی تصویب شده است

2- این مقررات به تأیید شورای نگهبان رسیده است

3- به منظور ویرایش و رفع اشکالات ظاهری مراتب به اداره تنقیح مجلس ارسال شده است

4- پس از تنقیح مقررات مربوطه به نظر شورای نگهبان رسیده که به لحاظ برخی تغییرات مجدداً پیش

نویس به اداره تنقیح قوانین بازگردانده شده و اشکالات مربوطه رفع

5- ریاست محترم مجلس طی نامه ای مصوبات مربوطه را برای ریاست جمهوری جهت دستور چاپ در

روزنامه رسمی ارسال نموده است

6- پیش نویس مذکور مجدداً به شورای جهت رفع اشکالات اعاده شده است.

سوال: ماده 54 قانون مجازات اسلامی و شرایط آن را شرح دهید؟ صفحه 94-90 کتاب

جواب :

- 1- در جرائم قابل تعزیر و بازدارنده
- 2- اگر شخصی در اثر اجبار یا اکراه
- 3- مرتکب جرمی شود
- 4- (اجبار) شرایط به نحوی باشد که انسان متعارف (عادتا) قابلیت تحمل آن را نداشته باشد
- 5- شرایط مذکور را خود شخص بوجود نیاورده باشد
- 6- اجبار کننده (مکره) به مجازات محکوم می شود
- 7- شخص مجبور (مکره) فاقد مسئولیت جزائی است

"اختیار" را از نظر لغوی و اصطلاحی تعریف و مثال بزنید؟ صفحه 94-90 کتاب

یکی از شروط تکلیف اختیار بنابراین شخصی را می توان به حفظ و احترام ارزشهای مورد حمایت جامعه اعم از جان ، مال ، عرض و ناموس مردم مکف نمود که در افعالش دارای اختیار می باشد قانونگذار در ماده 54 ق.م.اسلامی اجبار یا اکراه را از عوامل رافع مسئولیت جزائی دانسته است اختیار در لغت بمعنی آزادی عمل و قدرت بر انجام دادن کار به اراده خود شخص تعیین شده است بنابراین شخصی که آنچه را خواسته است انتخاب نموده و به آن عمل نموده ، مختار می نامند بنابراین هر گاه شخصی ارتکاب جرم خواست او نباشد و اراده او در ارتکاب رفتار مذکور استقرار نیافته باشد جرم را نمی توان به حساب او گذاشت

اجبار را تعریف کنید ؟

اجبار حالتی است که شخص بر خلاف میل خود مرتکب رفتاری (اعم از فعل یا ترک فعل) می شود زیرا بر اثر تهدید یا فشاری که عادتاً قابل تحمل نمی باشد او را وادار به ارتکاب جرم نموده است اکراه نیز بیان مرتبه ای از اجبار است که در آن حالت شخص به فعل یا ترک فعلی وادار شده که از آن کراهت دارد و منشا این تحمیل یا فشار رئانی تهدیدی نا مشروع علیه جان و مال و ناموس وی می باشد

تقسیمات اجبار را نام برده و تاثیر آن در مسئولیت جزائی را شرح دهید و برای هر یک مثالی بزنید؟ صفحه 94-

90 کتاب

حقوقدانان اجبار را به اجبار مادی و معنوی تقسیم کرده اند که هر یک به داخلی و خارجی تقسیم می شود و از عوامل رافع مسئولیت جزائی است اجبار مادی بیرونی امری است خارج از اراده مرتکب و غیر مرتبط به او بنحوی که تحت تاثیر آن شرایط هراسان متعارفی بدون آنکه قادر به مقاومت در برابر آن باشد ناگزیر یا مجبور به ارتکاب جرم می شود.

مثال : وضعیت شخصی که در اثر حوادث طبیعی مانند سیل یا طوفان یا زلزله یا بدلیل رفتار شخص ثالثی مجبور به ارتکاب جرم می شود بنابراین منشا اجبار خارج از اراده شخص مجبور می باشد . زندانبانی که بدست زندانیان در محلی محبوس شده و نتوانسته به تکلیف قانونی خود عمل کند و در نتیجه زندانیان فرار نمایند . اجبار مادی درونی : ممکن است اجبار بنا به علتی مستند به خود فاعل باشد چنانچه نگهبانی که وظیفه مراقبت و حفاظت محلی به او واگذار شده بر اثر خستگی شدید ناشی از کار دچار خواب شود (خوابیدن غیر عمدی) در اینصورت تکلیف و مسئولیت از او ساقط می شود .

شروط تحقق اجبار مادی را نام برده و هر یک را شرح دهید؟ صفحه 94-90 کتاب

اعم از اینکه منشا اجبار مادی بیرونی باشد یا داخلی ، زمانی از اسباب رافع مسئولیت جزائی است که دو شرط زیر محقق باشد :

1- غیر قابل تحمل بودن اجبار به این معنا که قانونگذار تاثیر عمل اجبار یا اکراه آمیز را در شخص عادی

ملاک قرار داده به عبارت دیگر اجبار باید موثر بر نوع انسان باشد

2- شرایط ایجاد شده معلول خطا یا تقصیر قبلی فاعل (شخص مجبور) نباشد مثال : چنانچه شخصی به

دلیل تخلفات از رانندگی منجر به تصادف و صدمه غیر عمدی شده بازداشت کرده اند و از انجام وظیفه

قانونی الی خود باز بمنند در اینجا رافع مسئولیت جزائی نیست

اجبار معنوی را شرح دهید منشا آنرا مشخص کنید و تقسیمات آنرا نام برده با ذکر مثالی بیان کنید؟ صفحه

90-94 کتاب

اجبار معنوی زمانی است که فاعل (متکی به جرم) تحت سلطه ترس یا وحشت یا هیجان شدید اختیار را از دست داده و مرتکب جرم شود در اجبار معنوی بر روح و روان انسان تهدید یا فشاری اعمال می شود در صورتیکه در اجبار مادی بر جسم شخص مجبور تاثیر وارد می شود .

تقسیمات اجبار معنوی:

1- اجبار معنوی بیرونی : حالتی است که شخص مجبور در اثر وادار کردن دیگری به ارتکاب جرم در اقر تهدید یا تحریک شدید یا تلقین مرتکب جرم می شود و البته باید ترس ناشی از اجبار و اکراه آنچنان موثر باشد که قصد و اختیار انجام رفتار مجرمانه را از شخص مجبور سلب کند .

2- اجبار معنوی درونی : در برخی موارد به دلیل احساسات یا هیجانات عاطفی که ممکن است ناشی از حوادث بیرونی یا دلایل درونی باشد شخص را به ارتکاب جرم وا می دارد مانند گرسنگی و تشنگی شدید که عادات قابل تحمل نباشد یا رفتار و گفتار تحریک آمیز دیگری موجب ارتکاب جرم شود .

شروط تحقق اجبار معنوی را نام برده و هریک را بطور مختصر و مفید شرح دهید؟ صفحه 90-94 کتاب
اجبار معنوی عبارت است از وادار کردن دیگری به انجام دادن رفتار مجرمانه که در جرایم تعزیری و مجازاتهای بازدارنده از عوامل رافع مسئولیت جزائی است و شروط ذیل می بایست وجود داشته باشد:

1- رفتار تهدید آمیز : بدین شرح که شخص مجبور از ترس جان خود یا خویشاوندان نزدیک یا ترس از صدمه به اموالش یا ترس از هتک حیثیت یا ناموس خود مجبور به ارتکاب جرم شود و ترس مذکور باید سبب خارجی و عینی داشته باشد.

2- خطر قریب الوقوع : باید خطری که جان و مال و حیثیت شخص مجبور (مکره) را تهدید می کند قریب الوقوع باشد بنحوی که اگر شخص اکراه شده نخواهد انجام دهد طبق دلایل و قرینه های موجود بنحوی باشد که اجبار کننده (مکره) تهدید خود را نسبت به شخص مجبور فوراً اجرا بگذارد .

3- احتمال وقوع خطر: شخص مجبور باید یقین کند که اگر بخواسته شخص اجبار کننده مرتکب جرم نشود ، شخص اکراه کننده حتما تهدید خود را به اجرا در خواهد آورد .

4- نامشروع بودن تهدید یا غیر قانونی بودن تهدید : تهدید باید به امری غیر قانونی و نا حق باشد.

5- قدرت بر دفع: تهدید وجود نداشته باشد یعنی انسان در اثر تهدید قدرت اراده خود را از دست بدهد و نتواند در برابر خواسته دیگری مقاومت نماید.

سه شنبه 1391/2/5

سوال :مقایسه عوامل رافع مسئولیت جزائی با عوامل موجهه جرم :

عوامل موجهه جرم عواملی هستند که عنصر قانونی جرم را زائل می کنند مانند امر عامر قانونی یا حکم قانونگذار ، دفاع مشروع و..... در صورتی که عوامل رافع مسئولیت جزائی عواملی شخصی می باشند که در صورت تحقق صرفا مسئولیت از شخص یا اشخاصی که آن عوامل وجود داشته باشد رفع مسئولیت می شود و سایر مداخله کنندگان در ارتکاب جرم دارای مسئولیت جزائی بوده و مجازات می شوند ، در صورتی که در عوامل موجهه جرم کلیه اشخاصی که در ارتکاب جرم دخالت داشته اند از مسئولیت جزائی و مجازات معاف می باشند به طور مثال : اگر شخصی که دارای شرایط تام مسئولیت جزائی می باشد به همراه شخص دیوانه ایی مرتکب جرم شود شخص دیوانه فاقد مسئولیت جزائی بوده و شخص مسئول مجازات خواهد شد در صورتیکه در عوامل موجهه جرم کلیه مداخله کنندگان در ارتکاب جرم از مجازات معاف می باشند

سوال :اشتباه را از نظر لغوی و اصطلاحی تعریف کنید ؟ کتاب صفحه 105-97 مطالعه شود

اشتباه در لغت به معنی مانند شدن و عبارت است از تصور خلاف واقع انسان و یا تصور خلاف انسان از امور واقعی به نحوی که امر موهونی را موجود یا موجودی را موهون می پردازد

در مفهوم حقوقی اشتباه عبارت است از تصور نادرستی که انسان از موضوعی پیدا می کند و بر این تصور افعالی را مرتکب می شود که او را متعهد و یا ملزم می سازد . در صورتی که اگر به آن موضوع واقف بود هیچ گاه میل و اراده او بر ارتکاب این افعال قرار نمیگرفت . در عقود و قراردادها ، اشتباه یکی از عیوب رضا بوده ودر مواردی که بر اثر اشتباه عقدی میان دو طرف واقع شود آن عقد باطل یا قابل فسخ است . قانون مجازات اسلامی در جرائم موضوع ماده 65، 66 ، 166 بند 6 ماده 198 تاثیر اشتباه را مطرح و آن را موجب سقوط مجازات دانسته است تاثیر اشتباه در میزان تقصیر همواره یکسان نیست

تقسیم بندی اشتباه را نام برده و هریک را تعریف کنید ؟صفحه 105-97کتاب

علمای حقوق جزا اشتباه را به اشتباه حکمی و اشتباه موضوعی تقسیم نموده اند

تعریف اشتباه حکمی : عبارت است از اینکه انسان بر اثر جهل و نادانی از مقررات جزائی و یا نواحی قانونگذار و یا در نتیجه درک و تفسیر نادرست از مقررات قانونی مرتکب جرمی شود که در صورت علم و آگاهی به حکم واقعی از ارتکاب آن رفتار خودداری می نمود و اینکه آیا اشتباه حکمی رافع مسئولیت جزائی است یا خیر یکی از مباحث حقوق جزا است که قاعده حقوقی بیان می دارد جهل به قانون رافع مسئولیت جزائی نیست مگر اینکه مرتکب جرم اثبات نماید که واقعا و بدون هیچ تقصیر یا کوتاهی از علم به حکم بی خبر بوده است زیرا قوانین 15 روز پس از انتشار در سراسر کشور لازم الجرا می باشند مگر اینکه در خود قانون شرایط دیگری پیش بینی شده باشد و حفظ نظم اجتماعی اقتضا می کند که جهل به قانون بسیار محدود باشد

اشتباه موضوعی : عبارت است از هرگاه شخصی مرتکب رفتاری شود اعم از اینکه رفتار ارادی یا غیر ارادی باشد و همچنین در جرائم عمدی و غیر عمدی مباحث مستقلى را دارد که به شرح ذیل بیان می شود :

سوال : اشتباه موضوعی در جرائم عمدی را شرح دهید و فرضهای مختلف آنرا بیان کنید ؟ صفحه 105-97 کتاب

جرائم عمدی جرائمی هستند که عنصر روانی آنها شامل اراده ارتکاب و قصد مجرمانه می باشد و یا بعبارت دیگر قصد ارتکاب جرم و قصد رسیدن به نتیجه حاصله در صورتی که فاعل در اثر اشتباه مرتکب جرم عمدی شود ممکن است اشتباه یکی از عناصر تشکیل دهنده جرم تعلق گیرد و حسب مورد رفتار مرتکب ممکن است به علت فقدان قصد مجرمانه جرم او را از عمدی بودن خارج نماید و یا اینکه کلا رفتار شخص به لحاظ عدم سوء نیت از جرم بودن خارج و شخص مرتکب فاقد مسئولیت جزائی شناخته شود بطور مثال : اگر شخصی به تصور اینکه تفنگ او خالی از فشنگ است و از روی شوخی به طرف دیگری نشانه گیری کرده و پس از شلیک منجر به سلب حیات طرف مقابل شود در اینصورت مرتکب به عنوان قاتل عمدی شناخته نمی شود ولیکن مرتکب جرم قتل غیر عمدی شده است همچنین در مواردی اشتباه کیفیت تشدید مجازات را از بین می برد بطور مثال : مقایسه بین مواد 608 ، 609 ق . م. اسلامی

اشتباه ممکن است به یکی از عناصر فرعی جرم تعلق گیرد طبق ماده 79 ق . کار

به کار گماردن اشخاص کمتر از 15 سال دارای جزای نقدی و در صورت تکرار دارای مجازات حبس می باشد حال اگر کار فرمائی به دلیل قیافه کارگر یا جثه کارگر به اشتباه افتاده و کارگری که کمتر از 15 سال سن دارد را بکار گیرد و در صورت اثبات ادعا از مسئولیت جزائی معاف خواهد
اشتباه موضوعی را در جرائم غیر عمدی را شرح دهید ؟ صفحه 105

شبه (اشتباه) موضوعی در جرائم غیر عمدی که عنصر روانی آن عبارت است از اراده ارتکاب و تقصیر جزائی شامل بی احتیاطی ، بی مبالائی ، عدم رعایت دولتی ؛ بنابراین چنانچه در اثر اشتباه موضوعی منجر به جرم غیر عمدی شود بی تاثیر است زیرا اشتباه در این قبیل جرائم نشانه بارز تقصیر جزائی است هدف قانونگذار از وضع و پیش بینی جرائم غیر عمدی لزوم رعایت احتیاط و مقررات و نظامات می باشد . بنابراین دلیلی وجود ندارد که اشتباه بتواند در جرایم غیر عمدی عامل رافع مسئولیت جزائی باشد

ماده 49 ق . م . اسلامی بیان شده اطفال در صورت ارتکاب جرم مبری از مسئولیت جزائی می باشند این امر بیانگر آن است که اطفال می توانند مرتکب جرم شوند بنابراین چنانچه شخص مسئولی مبادرت به ارتکاب جرم نماید و بمنظور تحقق جرم از کودکی کمک بگیرد که این کودک مراقبت نماید تا در صورت حضور صاحب مال یا نزدیک شدن مامور پلیس اقدام به اطلاع دادن به شخص سارق نماید اولاً در اینصورت فقط شخص مسئول دارای مسئولیت جزائی است و سایر همکاران یا مداخله کنندگان (شریک یا معاون) که فاقد یکی از شرایط جزائی باشند از مجازات معاف می باشند .

جلسه هفتم

مسئولیت کیفری (جزائی) ناشی از فعل دیگری (صفحه 61-73 کتاب)

اصل شخصی بودن مسئولیت جزائی ----- اصل قانونی بودن جرائم ومجازاتها و اصل شخصی بودن جرائم و مجازاتها گرفته شده که در مجازاتهای غیر مالی یعنی اعدام وشلاق و حبس وجود دارد .

مسئولیت مدنی (مفهوم عام) : قراردادی معامله ، ملک اتومبیل

قهری : در هنگام گودبرداری دیوار مقابل فروبریزد یا با اتومبیل

تصادف کند

هیچ شخصی بار گناه دیگری را بر نمی دارد . هر انسانی باید شخصا مرتکب خسارت به دیگری را بر عهده بگیرد
س : آیا در حقوق جزا صرفا اشخاصی که بعنوان مباشرت یا معاونت یا مشارکت یا مسبب وقوع جرمی بوده اند مورد بازخواست قرار گرفته و مسئول شناخته می شود یا خیر ؟ اعم از آنکه اشخاصی در ارتکاب جرم دخالت و همکاری داشته یا نداشته باشند مسئول جزائی شناخته می شوند. صفحه 61-73 کتاب

ج : هر انسان مسئول عمل خویش است و هیچ کس را نمی توان برای فعلی که دیگری مرتکب شده است مسئول دانست به عبارت دیگر هر انسانی باید شخصا پاسخگوی پیامدهای ناگوار اعمالی که از او صادر شده است

باشد و ممکن نیست این بار را بر دوش دیگری نهاد در حقوق جزا تا زمانی که ثابت نشده که کسی در ارتکاب جرم مباشرت و یا به وجهی معاونت یا مشارکت داشته و یا مسبب جرم بوده است نمی توان او را مواخذه کرد .

س : مبانی مسئولیت مدنی ناشی از فعل غیر را بیان کنید ؟ صفحه 61-73 کتاب

ج: حقوقدانان به دو مصلحت استناد کرده اند 1 - اگر زیان زننده (مقصر) استطاعت جبران خسارت را نداشته باشد و یا استطاعت کمی داشته باشد می بایست شخص مسئول مستطیع برای زیان دیده جبران خسارت را فراهم سازد . 2 - اشخاصی که حق اعمال قدرت دارند مانند کارفرما نسبت به کارگر می بایست این قدرت را برای جلوگیری از وقوع حوادث احتمالی که منجر به وقوع خسارت علیه دیگران خواهد شد به کار ببرد مثل : کارگری در تولید موادغذائی سهل انگاری می کند بنابراین کارفرما یعنی خود مسئولان کارخانه مسئول هستند و نیز فروشنده که این کالا را در مغازه خود دارد و فروخته مسئول است این مسئولیت ، مسئولیت مدنی ناشی از فعل غیر دیگری است .

س : مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر را در حقوق ایران و حقوق تطبیقی شرح دهید ؟

ج: در حقوق انگلستان مسئولیت کیفری کارفرمایان به نیابت از کارگزارانی که در حین انجام دادن وظایف قانونی مرتکب شده اند شناخته شده است در حقوق فرانسه مسئولیت کیفری ناشی از فعل دیگری در اثنای کار یا به مناسبت آن متوجه کارفرمایانی است که بر کارگران و کارمندان نظارت جامع را نداشته اند (کارگران قبل از کار باید آموزش های لازم را ببینند).

س : تمایز اصل فردی بودن یا شخصی بودن مسئولیت کیفری از اصل شخصی بودن مجازاتها را شرح دهید ؟ صفحه 61-73 کتاب

ج : نویسندگان حقوق کیفری در کشور ما فرقی میان اصل فردی بودن مسئولیت کیفری و اصل شخصی بودن مجازاتها ننهاده اند حال آنکه هر یک از این اصول قلمرو حکومت جدا از یکدیگر دارند تفکیک این دو اصل ما را به وصول مقصود یعنی درک دقیق مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر هدایت خواهد کرد ، زیرا وقتی گفته می شود اصل شخصی بودن مجازاتها است و استثنائاً ممکن است شخص دیگری غیر از بزهکار بار مجازات را به دوش بکشد ، این گفته لزوماً به این معنی نیست که شخص مذکور جزاً مسئول است البته بر مبنای اصل شخصی بودن مجازاتها تنها محکوم علیه باید به جبران تقصیر خود بار کیفر را تحمل کند ، عدالت اقتضا می کند که این بار جز بر دوش محکوم علیه بر دوش شخص بیگناهی سنگینی نکند ولی گاهی دیده شده که قانونگذار از این اصل تخطی کرده برای مثال : در گذشته تبصره ماده 17 ق . منع کشت خشخاش مقرر کرده بود : در کلیه جرایم مذکور در این قانون هر گاه مرتکبین متعدد باشند جریمه نقدی تضامناً از آنان وصول خواهد شد بنابراین هر گاه احد از محکوم علیهم در دادگاه معسر شناخته می شد به قاعده تضامنی ذمه دیگران

در ازاء پرداخت جریمه به دولت مشغول می گردید (یعنی اگر نفر اول جریمه نقدی شد و نداشت از نفر دوم که اموال دارد می گیرند اگر هم نداشت از نفر سوم گرفته می شود)

از دیگر موارد تخطی از اصل شخصی بودن مجازاتها که مورد اختلاف حقوقدانان است استیفای مجازاتهای مالی از اموال محکوم علیه متوفی است به عقیده جمعی در جزای نقدی برای محکوم علیه اگر حکم محکومیت قطعی شده باشد باید از دارائی متوفی وصول شود و جمعی دیگر از جمله دیوان عالی کشور معتقدند که با فوت محکوم علیه قابل وصول نیست و نمی توان ورثه مرتکب را مسئول پرداخت آن شناخت .

س: مصادیقی از مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر را در حقوق کشورمان ایران نام ببرید و شرح دهید ؟ صفحه 67-73 کتاب

ج: یکی از مهمترین محدوده روابطی که مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر در آن نمودار شده گستره مشاغل نظام یافته و یا مشمول قواعد نظام صنفی است نخستین قانونی که مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر را بنا نهاد یکی از اولین مصوبات مجلس شورای ملی یعنی ق . مطبوعات بود در این قانون (ماده 48) هر یک از " اقدام کنندگان به طبع " " مدیران روزنامه " ، " رئیس مطبعه " ، " فروشنده و نشر دهنده " ، مراتب هم در برابر قانون مسئول اند و به همان کیفرهایی که به حکم التزام برای مرتکبان جرایم مطبوعاتی پیش بینی شده است محکوم میشوند همین نوع مسئولیت با دامنه ای محدودتر به موجب ق . جدید مطبوعات بار دیگر برای مدیر مسئول نشریه شناخته شده و مدیر مذکور مسئولیت یکایک مطالبی را که در نشریه به چاپ می رسد ... " به عهده دارد به موجب ق. نظام صنفی هر فرد صنفی مکلف است از نظامات صنف خود طبق مقررات این قانون تبعیت کند بنابراین فرد صنفی در صورت تخلف از مقررات صنفی نظیر گران فروشی ، کم فروشی ، تقلب در کیفیت کالا ، پنهان نمودن و یا امتناع از فروش آن و.. مسئول است هرچند در ارتکاب تخلفات مذکور عملاً مباشرت نداشته باشد مثال دیگر : بزه های جرح و قتل غیر عمدی است که به هنگام تعلیم رانندگی به وقوع می پیوندد مسئولیت این قبیل جرایم بدون شک متوجه تعلیم دهنده ای است که هدایت تعلیم گیرنده را در اثنای رانندگی بعهده دارد مشروط بر اینکه تعلیم گیرنده در حین آموزش رانندگی از دستورهای معلم تبعیت کرده و آنها را در رانندگی بکار بسته باشد.

س : نظریات و مبانی مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر را نام برده و هر یک را بطور مختصر و مفید شرح دهید؟و برای هریک مثالی بزنید؟

ج: 1- نظریه خطا 2 - نظریه خطر

نظریه خطر : در این نظریه بر این عقیده اند که ثروت و قدرت بیشتری یعنی قبول مسئولیت سنگین تر . بنابراین سرمایه داران ، مدیران و کار فرمایان موسسات صنعتی و کارخانه ها هر یک بنا به وضع و مقام اجتماعی نسبت

به کارگران افزارمندان و یا گماشتگان خود در طلب کسر مزایا و امتیازهای بیشتری هستند باید خطرهای برخورداری از این مزایا و امتیازها را بپذیرند تعبیر ضمنی دیگری نیز در توجیه مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر بیان شده است که همگی دلالت بر شناسائی مسئولیت عینی کارفرمایان و بطور کلی صاحبان اقتدار در حیطه کار دارد از جمله در قلمرو فعالیتهای اجتماعی یعنی محدوده ای که بعضی از التزامات قانونی اعمال نظارت بر نحوه کار و از جمله اعمال دیگران را جزئی از تکالیف فرد فرض میدارد هر فعلی که نقض التزامات مذکور به شما ر می رود نشانه ی ترک تکلیف قانونی تلقی خواهد شد هر چند نتوان ترک آن را حمل بر تقصیر کرد .

نظریه خطا : بر حسب این نظریه منشا مسئولیت کیفری کارفرمایان و مدیران موسسات را باید در تخطی شخص خود آنان جست وجو کرد به عبارت دیگر مبنای حقیقی مسئولیت کیفری اشخاص مذکور که به دلیل فعل غیر تحت پیگرد قانونی قرار می گیرند اهمال در انجام دادن وظیفه مراقبت بر افعال دیگری و عدم نظارت بر رعایت مقرراتی است که شخصا به عنوان مدیر ، کارفرما و.. اجرای آن را بر عهده گرفته اند در این مورد بعضی از حقوقدانان گفته اند همانگونه که معاون جرم عنصر مادی را از مباشر اصلی اخذ می کند ، مسئول کیفری نیز عنصر مادی را از فعل کارگر ، کارمند یا مامور تحت اقتدار خود وام میگیرد زیرا آنان در واقع به جای کارفرما یا گمارنده عمل کرده ولی از جهت روانی همان خطائی که اینان مرتکب شده اند از آنان نیز سرزده است و شاید به این دلیل بسیاری از علمای ح. ک. معتقدند مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر استثنائی واقعی بر اصل فردی بودن مسئولیت کیفری نیست چون درست است که مسئولیت کیفری کارفرما یا استاد کار با فعل کارگر یا گماشته متحقق شده ولی منشا آن در تخطی شخصی خود آنان نهفته است تحلیل اخیر که بر مبنای خطا استوار است تا حدودی شروط تحقق مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر را بیان می دارد

س: شروط تحقق مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر (عمل دیگری) را نام برده و بطور مختصر و مفید شرح دهید؟

ج: از وسط صفحه 70 تا آخر صفحه 73

س: شروط افعال مباشر جرم در مسئولیت کیفری ناشی از عمل دیگری را نام برده و شرح دهید؟

س: شروط افعال مسئولیت کیفری فعل غیر را در مسئولیت جزائی ناشی از فعل دیگری را شرح دهید؟

تحقق مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر مستلزم اجتماع شروطی در افعال مباشر جرم و نیز در 2 افعال مسئول کیفری ناشی از فعل 1 است

شروط افعال مباشر جرم: شرط تحقق این نوع مسئولیت فعل مادی قابل مجازات دیگری است فعل مجرمانه غیر که مبنای عینی مسئولیت کیفری بشمار می آید دارای اوصافی چند است که عبارت است از 1) فعل مذکور

تخلف از مقرراتی باشد که مسئول کیفری فعل غیر شخصا ملتزم به رعایت و اجرای آن بوده است . 2) نقض مقررات مذکور عمدی نباشد.

مسئله

یک شرکت تجاری با تبلیغ از طریق وسایل ارتباط جمعی اقدام به پیش فروش تعداد یک هزار دستگاه پژو پرشیا می نماید و شرکت مذکور در تبلیغات خود بیان می دارد که قادر است با دریافت 30٪ از ثمن معامله نسبت به تحویل اتومبیلهای پیش فروش شده اقدام نماید و الباقی ثمن معامله را بصورت اقساط بدون احتساب سود ظرف مدت 2 سال دریافت نماید مشتریان اقدام به واریز مبلغ پیشنهادی به حساب بانکی شرکت می نمایند بعد از مدتی معلوم می شود که شرکت نام برده هیچگونه امکاناتی یا اختیاراتی جهت تولید یا تحویل اتومبیلهای فروخته شده ندارد لذا مشتریان مبادرت به شکایت کیفری علیه شرکت تجاری می نمایند ؟

سوال 1 - به نظر شما وکلای شرکت تجاری چه دلایل یا دفاعیاتی در رد اتهام ورد مسئولیت جزائی و نهایتا براءت موکل خود به دادگاه تقدیم می نماید ؟

سوال 2 - چنانچه شما بعنوان وکیل مشتریان باشید چه مطالبی و دلایلی در رد دفاعیات متهمین و وکلای آنها و نهایتا در جهت اثبات انتساب جرم واثبات مسئولیت جزائی شرکت تجاری بیان می دارید ؟

جواب : صفحات 20-26 کتاب)

کلید واژه

1 - عنصر روانی 2 - شخص حقیقی 3 - شخص حقوقی و ضرورتهای وجود شخص حقیقی طی قرن اخیر 4 - تعریف مسئولیت جزائی 5 - شرایط مسئولیت جزائی 6 - عوامل رافع مسئولیت جزائی 7 - نحوه کیفیت و کمیت مجازات اشخاص حقیقی 8 - نحوه مجازات کیفیت و کمیت اشخاص حقوقی 9 - نظریه مخالفان مسئولیت جزائی اشخاص حقوقی 10 - نظریه طرفداران مسئولیت جزائی اشخاص حقوقی

مسئولیت در لغت یعنی موظف بودن انجام دادن امری است در قلمرو حقوق جزا محتوای این التزام تقبل آثار و عواقب افعال مجرمانه است (حبس ، شلاق ، اعدام)

توانائی پذیرفتن بار تقصیر در اصطلاح حقوقدانان " قابلیت انتساب " نامیده می شود و شخصی را مسئول قلمداد می کنند که دارای " رشد جزائی " باشد یعنی دارای بلوغ ، عقل ، قصدو اختیار باشد (به استثناء جرم قتل عمدی که اجبار و اکراه رافع مسئولیت جزائی نیست) و همچنین شرایط مسئولیت جزائی در انسان زنده تحقق پیدا می کند و هر شخصی که فاقد یکی از این شرایط باشد فاقد مسئولیت جزائی یا کیفری است

به نظر می رسد وکلای شرکت تجاری در رد مسئولیت جزائی و نهایتا براءت موکل خود بیان می دارند :

1 - اشخاص حقوقی چون تعبیری اعتباری هستند فلذا در اعمال خود مسئول نیستند فقط اشخاص حقیقی بدلیل دارا بودن شرایط مسئولیت جزائی (بلوغ ، عقل ، قصد و اختیار) مرتکب جرم می شوند و در نتیجه می توانند در قبال اعمال مرتکبی خود مسئول و ملتزم باشند و مجازاتهای مقرر در قانون (حبس ، شلاق) خاص اشخاص حقیقی است و نسبت به اشخاص حقوقی قابل اعمال نمی باشد .

2 - کیفر دادن اشخاص حقوقی به معنای مجازات یکایک اعضای پدید آورنده شخصیت حقوقی است که در واقع شامل مجازات اشخاصی خواهد بود که در ارتکاب جرم نقشی نداشته اند و این امر بر خلاف اصل شخصی بودن جرائم و مجازاتها ست

3 - هدف از مجازاتها اصلاح و تربیت بزهکاران است و چگونه ممکن است با مجازات اشخاص حقوقی به هدف مورد نظر که اصلاح و تربیت بزهکاران است دست بیابید در نتیجه با توجه به دفاعیات فوق تقاضای صدور حکم برائت موکل مورد استدعا است

وکلای شاکی در رد دفاعیات وکلای متهم و اثبات مسئولیت جزائی شخصیت حقوقی بیان می دارند

1 - مجازاتها دارای گستردگی و طیف مختلفی می باشد اگر چه بعضی از مجازاتها مانند مجازاتهای سالب آزادی (زندان و شلاق) درباره اشخاص حقوقی ممتنع است و لیکن مانع اجرای مجازاتهای مالی (جزای نقدی یا مصادره اموال) در حق آنها نیست

2 - گر چه اجرای برخی از مجازاتها نسبت به اشخاص ثالث منتهی به ایراد صدمه روحی یا مالی به اشخاص ثالث زده می شود این قضیه در مجازاتهای علیه اشخاص حقیقی نیز وجود دارد بنابراین صرف ایراد صدمه روحی یا مالی به اشخاص ثالث (حقیقی) مانع اجرای مجازاتها و مانع انتساب مسئولیت جزائی نمی باشد و این قضیه در اشخاص حقوقی نیز امکان پذیر است

3- مقصود از اهداف مجازاتها منطبق کردن رفتار بزهکاران با قواعد و اصول جامعه است و دادگاه می تواند با بکار گماردن اشخاصی از قبیل ناظر یا مدیر تصفیه فعالیت اشخاص حقوقی را نظم و انتظام دهد بنابراین اهداف مجازاتها در خصوص اشخاص حقوقی نیز می توان اعمال نمود .

4 - مهمترین دلیلی که بر رد مسئولیت جزائی اشخاص حقوقی ابراز شده است غیر ممکن بودن اسناد تقصیر یا قابلیت انتساب به اشخاص حقوقی است یعنی می گویند که اشخاص حقوقی فاقد ادراک و اختیار می باشند در پاسخ به این ایراد بیان می داریم که اشخاص حقیقی مختلفی که برای اداره شخص حقوقی دور یکدیگر جمع شده اند واراده مشترکی را بوجود آورده اند بنابراین با توجه به اینکه شخصیت حقوقی دارای " اراده مشترک " می باشد لذا باید عواقب اراده مجرمانه را که شامل مسئولیت جزائی و نهایتا اعمال واکنش اجتماعی شامل مجازاتها و اقدامات تامینی و تربیتی می باشد را بپذیرند

در نهایت با توجه به ضرورتهای اجتماعی و اقتصادی که تاسیس و فعالیت اشخاص حقوقی بصورت گسترده ای رو به توسعه می باشد و اشخاص حقوقی به راحتی قادرند اعتماد عمومی را جلب نمایند و از این طریق به اقتصاد جامعه و ارزشهای مادی و معنوی جامعه لطمه وارد نمایند قانونگذار در موارد مختلفی با وضع مقررات کیفری برای اشخاص حقوقی ، مسئولیت جزائی را به رسمیت شناخته است از قبیل مواد 748 ، 747 قانون مجازات اسلامی در جرائم رایانه ای و ماده 4 قانون مقررات مربوط به امور پزشکی و داروئی و ماد خوردنی و آشامیدنی (مصوب 29 خرداد سال 1334) که تعطیلی موسسات پزشکی متخلف را پیش بینی نموده است فلذا تقاضای مجازات شخص حقوقی و اداره کنندگان آن مورد استدعاست .

مسئله

راننده لودری طبق درخواست صاحب ملکی که دارای پروانه ساختمانی می باشد مبادرت به گودبرداری از زمینی می نماید در اثر بی احتیاطی راننده لودر گودبرداری منجر به ریزش ملک مجاور و مصدوم شدن تعدادی از سکنه می شود :

س 1) شما بعنوان وکیل اشخاص مصدوم علیه چه شخص یا اشخاصی اقامه دعوا می نمائید ؟ مسئولیت جزائی مقصر حادثه را بیان کنید؟

س 2) چنانچه راننده لودر عمدا موجبات ورود خسارت را فراهم نموده باشد در این صورت مسئولیت جزائی بر عهده چه شخصی است ؟

س 3) تاثیر داشتن یا دارا بودن یا فقدان گواهی نامه راننده لودر بر مسئولیت جزائی و مجازات را شرح دهید ؟

س 4) مسئولیت مهندس ناظر ، مهندس مشاور ، پیمانکار ، کارفرما ، راننده لودر ، معمار را تشریح کنید؟

س 5) اصل شخصی بودن مسئولیت جزائی را شرح دهید و مشخص کنید که آیا استثناء بر این اصل وجود دارد یا خیر؟

س 6) اصل شخصی بودن جرایم و مجازاتها را شرح دهید و بیان کنید که آیا استثناء بر اصل شخصی بودن جرایم و مجازاتها وجود دارد یا خیر ؟ جواب صفحات 61-73 کتاب

مسئله

شخص الف به عنوان مشتری به فروشگاه مواد غذائی مراجعه می کند و مبادرت به مواد غذائی بسته بندی شده کارخانه ایکس را خریداری می نماید و پس از مصرف مواد غذائی اعضای خانواده وی مسموم و یک نفر فوت می نماید :

س 1) شما بعنوان وکیل شخص مشتری علیه چه شخص یا اشخاصی طرح دعوا می نمائید ؟

س2) مبانی مسئولیت جزائی مدیر فروشگاه یا اشخاص دیگر را شرح دهید ؟ چنانچه کارگر کارخانه ایکس تولید کننده یا بسته بندی مواد غذایی عمدا موجبات مسمومیت و آلودگی مواد غذایی را فراهم نموده باشد در این صورت علیه چه اشخاصی یا چه شخصی اقامه دعوا می نمائید؟

س3) فروض مختلف تاریخ مصرف بسته بندی مواد غذایی را در مسئله مشخص کنید ؟

س4) (چنانچه مواد غذایی خریداری شده دارای تاریخ مصرف باشد و یا اینکه تاریخ مصرف آن در فروشگاه منقضی شده باشد چه تاثیری در مسئولیت جزائی دارد ؟

س5) چنانچه صدمه یا مصرف مواد غذایی مسموم در ماه غیر حرام انجام شود ولیکن فوت یا سلب حیات در ماه حرام انجام شود چه تاثیری در میزان متعلقه دارد ؟

جواب : مراجعه شود به صفحات 61-73 کتاب

جلسه نهم 91/3/2

نکته : یکی از عوامل رافع مسئولیت جزائی عبارت است از کودکی یا طفولیت

سوال : مقایسه ی طفولیت یا کودکی با سایر عوامل رافع مسئولیت جزائی را شرح دهید؟

ج: عواملی همچون جنون و یا اجبار می بایست در هر موردی یا در جرمی و یا در هر موضوع حقوقی (جزائی) بطور جداگانه اثبات شود در صورتی که فرض عدم مسئولیت جزائی اطفال 1 - قرینه یا اماره ایست که به حکم قانونگذار به رسمیت شناخته شده است بطور مثال چنانچه شخصی مرتکب جرم سرقت یا کلاه برداری شود خود او یا وکلای او مدعی شوند که این جرم بر اثر اجبار یا جنون واقع شده باید بتوانند این ادعا را اثبات نمایند یعنی اصل بر این است که اشخاص از سلامت عقلانی برخوردارند و کارهای خود را از روی اختیار انجام می دهند در صورتیکه هرگاه در ارتکاب جرمی یا پرونده ای که در خصوص ارتکاب جرمی تشکیل شده است چنانچه با ارائه شناسنامه ی شخص متهم برخورد نماییم یا متوجه شویم که مرتکب جرم از نظر سنی دارای سن کمتر از مرحله ی بلوغ می باشد اصل بر عدم مسئولیت جزائی اوست . صفحه 105 کتاب بند ب م49 ق . م. اسلامی

سوال : اطفال از دیدگاه قانون جزا و حقوق جزای کشور ما به چند دسته تقسیم می شوند ؟ هر یک را جداگانه به استناد مواد قانون شرح دهید؟

ج : اطفال از دیدگاه حقوق جزا و قانون م.اسلامی م 49 ق. م. اسلامی و پیش نویس قانون مجازات اسلامی (مواد 87 لغایت 94 ق . م. ا) به دو دسته تقسیم می شوند : اطفال ممیز و اطفال غیر ممیز . با توجه به اینکه اطفال غیر ممیز از آنچنان توانائی عقلی برخوردار نیستند که درک درستی از واقع داشته باشند ، لذا قادر به تشخیص رفتار نیک و بد خود نمی باشند بعبارت دیگر فاقد قدرت تشخیص می باشند در نتیجه نمی توانند آثار رفتار زشت خود را تقبل نمایند در واقع یکی از آثار پذیرش نتایج رفتار عبارت است از تحمل مجازات و مجازات

نیز عبارت است از عکس العمل یا واکنش جامعه نسبت به رفتارهایی که ارزش های مادی و معنوی جامعه را مورد صدمه قرار داده است البته چنانچه هر یک از دو گروه اطفال اعم از ممیز و غیر ممیز چنانچه صدمه ای به اشخاص ثالث برسانند اعم از اینکه ورود این خسارت و ضرر ناشی از ارتکاب جرم باشد و یا ناشی از هر رفتار دیگری باشد در صورت ورود خسارت مسئولیت مدنی به قوت خود باقیست

سوال : مفهوم بلوغ را از نظر شرعی یا فقهی و از نظر علمی بیان کنید ؟ مسئولیت جزائی اشخاص بالغ کمتر از 18 سال را شرح دهید؟

صفحه 106 مفهوم شرعی بلوغ صفحه 108 مفهوم علمی بلوغ

بلوغ به معنای رسیدن به مرحله ی کمال و رشد و آنچه که کتابهای فقهی در این زمینه بیان شده منظور رسیدن به مرحله ی رشد قوای جنسی است که اماره ی 15 سال تمام برای پسران و 9 سال تمام برای دختران می باشد البته این اماره ی سن بستگی به عواملی از قبیل نژاد ، آب و هوا ، تغذیه ، بهداشت و شرایط اجتماعی دارد که ممکن است در هر شهر یا جامعه ای با شهر یا جامعه دیگر تفاوت داشته باشد آنچه که ملاک می باشد منظور رسیدن به مرحله ای از رشد است که انسان قدرت تشخیص رفتارهای خوب و بد را داشته باشد بعبارت دیگر بحث بلوغ در عبادات و بحث در خصوص معاملات و بحث در ارتباط با جزائیات تفاوت دارند بلوغ در معاملات در آیه ی 6 سوره نساء و همچنین در آیه ی 59 سوره نور به این موضوع اشاره شده است لذا در بعضی از فقها واژه بلوغ معاملاتی را بکار برده اند و برخی واژه بلوغ جزائی نام برده اند و برخی از آنها واژه رشد جزائی نتیجه گیری = چنانچه شخصی کمتر از سن 18 سال مرتکب جرم شود در دادگاههای اطفال محاکمه و مجازات خواهد شد و در این خصوص تفاوتی بین دختر و پسر نمی باشد ماده 87 لایحه ق . م. اسلامی مقرر می دارد اطفال و نوجوانانی که مرتکب جرائم تعزیری می شوند و سن آنها در زمان ارتکاب تا 15 سال تمام شمسی باشد دادگاه یکی از تصمیمات زیر را اتخاذ می کند الف : تسلیم به والدین یا اولیای قانونی یا سرپرست قانونی با اخذ تعهد به تربیت و مواظبت در حسن اخلاق طفل یا نوجوان و یا در صورت مصلحت طفل یا نوجوان به یک موسسه آموزشی و فرهنگی بمنظور تحصیل یا حرفه آموزی معرفی می شوند و یا تسلیم به اشخاص حقیقی یا حقوقی دیگری در صورتی که والدین طفل صلاحیت لازم را نداشته باشند .

سوال : تصمیمات قانونی در ارتباط با اطفال و نوجوانان 12 تا 15 سال چنانچه مرتکب یکی از جرائم موجب حد یا قصاص شود مسئولیت جزائی اش را بیان کنید ؟

ج: اولاً : این اشخاص یا اطفال در دادگاههای اطفال محاکمه می شوند و چنانچه در هر یک از جرائم حدود یا قصاص یا دیات اشخاص دیگری معاونت یا مشارکت نمایند که دارای رشد جزائی باشند عدم مسئولیت جزائی

طفل يا تخفيف مسئوليت جزائي طفل تاثيري در حق ساير شرکا و معاونين نخواهد داشت و اطفال مذکور به يکي از اقدامات مذکور در م 87 ق . پيشنهادي محکوم خواهد شد

سوال : با توجه به م. 49 ق. م.اسلامي تصميمات دادگاه اطفال در خصوص طفل بزهکار را نام ببريد و مشخص کنيد به نظر شما آيا اطفال داراي مسئوليت جزائي مي باشند يا خير ؟ با ذکر مثال صفحه 112 کتاب بند 4 ج : مي بايست بين مسئوليت جزائي اطفال مميز و اطفال غير مميز قائل به تفکيک شد و همچنين اين مسئوليت جزائي در جرائم تعزيري با جرائم مستوجب حد و با جرايم مستوجب قصاص قادل به تفکيک شد اطفال غير مميز در صورتي که مرتکب جرم تعزيري مي شوند صرفا از تاديب برخوردار خواهند بود چنانچه اطفال اعم از مميز يا غير مميز مرتکب جرم مستوجب قصاص يا ديه شوند عاقله ي آنان يعني بستگان ذکور نسبي آنان نسبت به پرداخت ديه ي مصدوم يا مقتول اقدام نمايند چنانچه اطفال مميز مرتکب جرائم تعزيري شوند از مسئوليت جزائي تخفيف يافته و در نتيجه از کاهش (تخفيف) مجازات برخوردار خواهند بود .

سوال : چنانچه اطفال يا نوجوانان بين 15 تا 18 سال تمام شمسي مرتکب جرم تعزيري شوند مسئوليت جزائي مجازات آنها را بيان کنيد ؟

ج : طبق لايحه ي پيشنهادي براي جرايمي که مجازات قانوني آنها براي اشخاص رشيد تعزير درجه يک تا درجه سه باشد قانونگذار نگهداري نوجوانان 15 تا 18 سال را ب مدت 2 تا 5 سال در کانون اصلاح و تربيت مقرر نموده است همچنين در مورد جرايمي که مجازات قانوني آنها تعزير درجه 5 باشد نگهداري در کانون اصلاح و تربيت از 3 ماه تا يک سال با پرداخت جزاي نقدي از ده ميليون ريال تا چهل ميليون ريال يا انجام خدمات عمومي را يگان از يکصد و هشتاد ساعت تا هفتصد و بيست ساعت محکوم مي نمايد .

سوال : با توجه به اينکه تنبيه بدني و تعزير يکي از انواع مجازاتهاي 5 گانه مقرر در ماده 12 ق. م. اسلامي مي باشد لذا سوالات متعددي در اين زمينه :

(آيا اطفال فاقد مسئوليت جزائي مي باشد يا خير) بيان کنيد و پاسخ هر يک از سوالات را بيان کنيد ؟ صفحه 113 و 114 کتاب

سوال : هرگاه افراد بالغ کمتر از 18 سال مرتکب يکي از جرائم موجب حد يا قصاص شوند مسئوليت جزائي و ميزان مجازات آن را شرح دهيد . چنانچه اشخاص نامبرده ماهيت جرم انجام شده يا حکم قانون را ندانند (قوانين 15 روز پس از انتشار در سراسر کشور لازم الاجرا است) و يا در رشد عقلائي و کمال عقلي آنان شبهه وجود داشته باشد از جهت کاهش مجازات که در موارد 87 الي 90 لايحه پيشنهادي مقرر گرديده محکوم خواهند شد ؟